

Louk Röell & Roos de Bruyn
 Genootschap Onze Taal
 Contact: louk@onzetaal.nl

Begrijpelijke taal bevorderen? Begin dan bij de student!

4

1. Aanleiding

“Met betrekking tot bovengenoemde aangelegenheid vragen wij uw aandacht voor het volgende”. Uit onderzoek blijkt dat zeker 30% van de burgers teksten van de overheid slecht begrijpt. Zinnen zoals hierboven komen nog te veel voor en zorgen voor onnodige kosten, ergernissen, problemen en een kloof tussen de burger en de overheid. Het is een hardnekkig probleem, omdat het taalgebruik vaak samenhangt met de cultuur binnen een organisatie of vakgebied. Nieuwe werknemers passen zich – begrijpelijk – aan. Ze doen hun best om zich het taalgebruik op de werkvloer eigen te maken. Daardoor blijft het probleem van de onduidelijke overheidstaal bestaan. Maar stel nu dat de toekomstige werknemers bij overheidsinstellingen al tijdens hun opleiding veel kennis hebben opgedaan over duidelijke taal en daar ook uitgebreid mee hebben geoefend. Dan kunnen zij, dankzij die kennis over de principes en spelregels van duidelijke taal, juist een bijdrage leveren aan een verandering in de richting van duidelijk taalgebruik.

Om dit te realiseren heeft de Taalunie opdracht gegeven aan Genootschap Onze Taal om een educatief pakket over duidelijke taal te ontwikkelen voor het hoger onderwijs, met name voor opleidingen die toeleiden naar werk in de publieke sector en overheden. In deze sessie presenteren wij het pakket en laten we niet alleen zien hoe belangrijk het onderwerp is, maar ook dat je duidelijke taal op een inspirerende en plezierige manier kunt aanbieden aan studenten.

2. Duidelijke taal als missie van de Taalunie

De Taalunie zet zich al sinds 2016 actief in om het belang van duidelijke taal onder de aandacht te brengen van de overheid. Dit heeft onder andere geresulteerd in landelijke campagnes, online platforms en een intensieve samenwerking tussen de Nederlandse en Vlaamse overheid rondom begrijpelijke taal. De online platforms ‘Direct Duidelijk’ (Nederland) en ‘Heerlijk Helder’ (Vlaanderen) werken intensief samen om dit belangrijke onderwerp blijvend aandacht te geven. In 2023 is er bovendien een internationale standaard voor duidelijke taal gelanceerd door de Internationale Organisatie voor Standaardisatie (ISO). Dit is een extra stimulans voor internationale samenwerking

en om in ons eigen taalgebied nog meer actie te ondernemen voor een overheid die duidelijk en begrijpelijk communiceert.

De opdracht aan Onze Taal om geschikt lesmateriaal voor het hoger onderwijs te ontwikkelen, is een nieuw initiatief van de Taalunie. Door toekomstige werknemers in de publieke sector al tijdens hun studie hierin te onderwijzen, krijgt de maatschappelijke beweging in de richting van duidelijke taal een nieuwe stimulans.

3. Waarom is deze focus op het hoger onderwijs zo belangrijk?

Ten eerste is het afleren van slechte gewoontes altijd moeilijker dan het aanleren van goede gewoontes. Dat geldt voor alle vaardigheden en dus ook voor het communiceren in duidelijke taal. Werknemers die al jaren gewend zijn aan een bepaalde schrijfstijl, vinden het vaak moeilijk om die te veranderen. In feite moet je dan helemaal opnieuw leren formuleren en nadenken over je teksten. Dat kost veel tijd en doorzettingsvermogen. Als je ervoor zorgt dat toekomstige werknemers duidelijk communiceren als iets heel vanzelfsprekends gaan zien, heeft dat grote voordelen. Zeker als ze ook hebben geleerd wat ervoor nodig is om duidelijke taal te gebruiken.

Ten tweede nemen nieuwe werknemers heel snel de manier van communiceren binnen een organisatie over, omdat je je graag conformeert aan de heersende norm. Dit geldt zowel voor het heersende jargon als voor de schrijfstijl en de toon van communiceren. Als nieuwe werknemers zich kunnen presenteren als competente pleitbezorgers van duidelijke taal, zijn ze beter in staat om ingesleten onduidelijke communicatie kritisch en constructief aan de orde te stellen.

Ten derde is er steeds meer aandacht voor het belang van duidelijke taal bij de overheid en de publieke sector. Er is veel bewijs dat duidelijke taal grote voordelen heeft en ook dat onduidelijke taal juist voor grote problemen in de maatschappij zorgt. Dit besef was er al langer, maar de laatste jaren lijkt er ook echt een omslag te zijn van besef naar een daadwerkelijke beleidsmatige aanpak van het probleem binnen diverse sectoren (naast de overheid, bijvoorbeeld ook binnen de zorg en de rechtspraak). Dit betekent dat van nieuwe werknemers in deze sectoren steeds meer zal worden verwacht dat ze tijdens hun opleiding kennis over duidelijke taal hebben opgedaan. Dit benadrukt het belang van een goed onderwijsaanbod. Bij dit aanbod hoort ook aandacht voor *AI-tools*. Studenten moeten leren dat gericht zijn op duidelijke communicatie een manier van denken is, waarbij je altijd blijft zoeken naar nieuwe media en manieren om anderen te bereiken. *AI-tools* kunnen daar zeker bij helpen, maar de mens blijft onmisbaar.

4. Wat hebben we gedaan?

Om begrijpelijk te schrijven is het belangrijk dat je je goed kunt verplaatsen in anderen, dat je een goed gevulde taalgereedschapskist hebt en dat je weet waarom het belangrijk is wat je doet. Met dat doel voor ogen ontwikkelde Onze Taal een gratis lessenreeks, een online magazine en een 'duidelijke-taalscan' voor studenten in het hoger onderwijs. Het fundament hiervan is de definitie van duidelijke taal uit de ISO-standaard.

In de lessenserie gaan de studenten in drie lessen een tekst beoordelen, schrijven en testen. De eerste les is een introductie van het begrip 'duidelijke taal' en wat er achter deze term schuilgaat. Vervolgens gaan studenten een bestaande brief van een overheidsinstantie beoordelen op duidelijkheid volgens een gestandaardiseerd scoreformulier. In de tweede les gaan ze deze brief herschrijven. Studenten kunnen er ook voor kiezen om zelf een tekst te schrijven bij een casus. Hierbij oefenen ze met de praktijksituatie waar ze later vaak mee te maken krijgen.

Ten slotte gaan ze hun teksten testen bij het beoogde publiek. In de laatste les passen ze, aan de hand van de resultaten van de test, hun tekst nogmaals aan. Het testen van je teksten is een heel belangrijke en verhelderende stap, die jammer genoeg vaak wordt overgeslagen in de praktijk. Daarom is het heel belangrijk dat de studenten hier ervaring mee opdoen en de grote meerwaarde ervan inzien.

Naast de lessenserie komt er een online magazine, dat de studenten een breed en inspirerend beeld geeft van de wereld achter de paraplu-term 'duidelijke taal'.

Met de 'duidelijke-taalscan' krijgen ze ten slotte een praktisch instrument in handen om teksten snel te scannen op onduidelijkheden en een basis om er ook iets van te kunnen zeggen op de werkvloer.

5. Besluit

Met dit educatieve pakket (lessenserie, magazine en 'duidelijke-taalscan') willen we een nieuwe generatie professionals meegeven dat duidelijke taal iets vanzelfsprekends moet zijn. We laten ze zien hoe je te werk moet gaan om duidelijk te communiceren en hoe je kunt signaleren dat een organisatie zich hierin kan verbeteren. Studenten die tijdens hun opleiding ervaring hebben opgedaan met duidelijk en publieksgericht communiceren, nemen deze ervaring mee in hun werkzame leven. Ze dragen daardoor op de lange termijn bij aan minder misverstanden, een betere dienstverlening en meer vertrouwen in de publieke sector. Duidelijke taal kunnen hanteren en het gebruik ervan in een organisatie waarborgen, is niet alleen een essentiële professionele vaardigheid voor de studenten zelf, maar is ook belangrijk voor een inclusieve samenleving, waarin taal voor niemand een barrière zou moeten vormen.

Referenties

- Boom, W. van, G. van der Bruggen, T. Cramwinckel, H. Pander Maat, T. Sanders & A. Verburg (2023). *Klare Taal*. Online raadpleegbaar op: https://njv.nl/wp-content/uploads/2023/06/preadviezen-2023-Klare_taal.pdf.
- Gebruiker Centraal (2025). 'Van Direct Duidelijk naar duidelijke overheidscommunicatie'. Online raadpleegbaar op: <https://www.gebruikercentraal.nl/meedoen/netwerk-direct-duidelijk/duidelijke-overheidscommunicatie>.
- Internationale Organisatie voor Standaardisatie (2023). *ISO 24495-1: Plain language – Part 1: Governing principles and guidelines*. Genève: ISO.
- Nederlandse Taalunie (2025). 'Begrijpelijke overheidstaal'. Online raadpleegbaar op: <https://taalunie.org/dossiers/44/begrijpelijke-overheidstaal>.
- Vlaamse overheid (2025). 'Heerlijk Helder'. Online raadpleegbaar op: <https://www.vlaanderen.be/intern/werkplek/ondersteuning/heerlijk-helder>.